

Xe ngựa trên đường phố Sài Gòn xưa

Những năm 1950-1960, xe ngựa kéo là phương tiện vận chuyển công cộng chủ yếu, len lỏi trên các đường phố Sài thành cùng với xe máy, xe đạp.

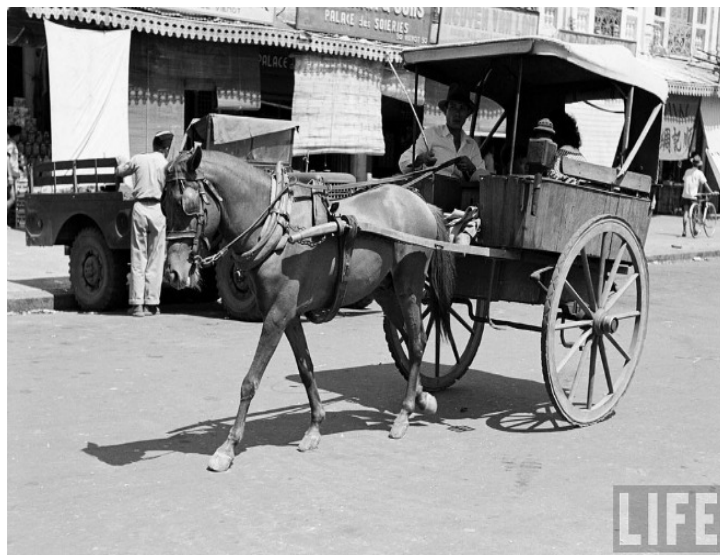
Nhiếp ảnh gia Carl Mydans ghi lại hình ảnh xe ngựa trên đường phố Sài Gòn năm 1950. Đây là con đường gần ngân hàng Pháp Hoa, góc đường Hàm Nghi - Phủ Kiệt xưa, nay là ngã tư Hàm Nghi - Hải Triều. Loại xe này có cái mũi cong nhìn giống mã (mộ) đất nên được người dân gọi là xe thổ mộ. Còn một giả thiết khác, tên thổ mộ xuất phát từ tiếng Quảng Đông, người Hoa gọi xe độc mã là "thu ma", lâu dần người Việt cũng đọc trại theo là "thổ mộ".

Một khách dừng xe ở góc đường quận 1. Người dân ưa chuộng xe ngựa vì tính tiện dụng và nhanh chóng, có thể xuống xe bất cứ lúc nào và bất cứ đâu. Ảnh chụp bởi Carl Mydans, năm 1950.

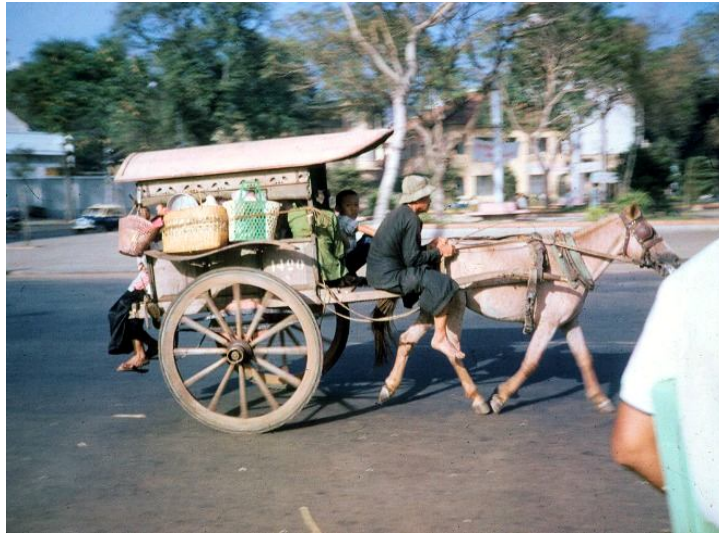
Chiếc xe bò chở hàng tại góc đường Khổng Tử - Tổng Đốc Phương, nay là ngã tư Hải Thượng Lãn Ông - Châu Văn Liêm, ảnh chụp năm 1950 đăng trên tạp chí Life.

Ảnh chụp năm 1950 do Carl Mydans chụp, tại đường Phan Bội Châu ngày nay, bên hông chợ Bến Thành. Xe thổ mộ có thùng, khoang để khách ngồi, dài 1,18 m, chiều cao 1 m dùng vật liệu bằng gỗ mít, phía trên chia làm ba ô cửa sổ. Hai bánh xe làm bằng cao su và gỗ giáng hương được tiện khá sắc sảo.

Xe thổ mộ chờ khách ở Chợ Lớn, nay là khu vực quận 5, ảnh chụp bởi Jack Garofalo năm 1961.

Xe thổ mộ năm 1965 đi ngang qua công trường Mê Linh, ảnh do Bruce Baumler chụp. Đây là đường Tôn Đức Thắng ngày nay, đi dọc bờ sông Sài Gòn.

Bùng binh chợ Bến Thành năm 1966 do Darryl Henley chụp. Ở Sài Gòn - Gia Định thời ấy có nhiều bến xe ngựa chạy khắp các tuyến đường. Bến xe ngựa trước chợ Bến Thành luôn đông đúc và nhộn nhịp vì là trung vực trung tâm thành phố, xe vào bến phải xếp hàng, khi nào đủ 7-8 khách là xe lên đường theo tuyến về Đa Kao hay vào Chợ Lớn hoặc xuống Tân Thuận.

Ảnh xe ngựa đi ngang chợ Cũ đường Hàm Nghi khoảng năm 1965-1966, được chụp bởi Thomas W. Johnson. Hình ảnh chiếc xe ngựa với những tiếng kêu lách cách và cặp bánh gỗ to đã trở nên quen thuộc với người dân miền Nam xưa.

Tác giả HG Waite chụp bức ảnh này vào tháng 1/1968, trước cuộc tổng tấn công Tết Mậu Thân vài tuần. Ảnh chụp tại bến xe ngựa, xe lam gần bùng binh chợ Sài Gòn. Tương tự như xe buýt hiện nay, những chiếc xe thổ mộ là phương tiện giao thông công cộng phổ biến thời bấy giờ, chở người và hàng hóa, có những bến đỗ riêng.

Ảnh chụp ở Chợ Cũ năm 1968, góc Hàm Nghi - Võ Duy Nghi, nay là đường Hàm Nghi - Hồ Tùng Mậu. Ngày nay, tại Thủ Dầu Một (Bình Dương) còn lại một vài nghệ nhân có thể phục chế chiếc xe thổ mộ, mục đích để phục vụ cho các trung tâm lưu giữ, bảo tàng.

Những năm 1980-1990, xe ngựa được thay thế bởi ô tô và xe máy. Xe thổ mộ trở thành một thời quá vãng. Hiếm hoi mới có những người cưỡi ngựa trên đường phố Sài Gòn. Ảnh được tác giả Thanh Tùng chụp tại đường Nguyễn Huệ, quận 1, năm 2004.

Khánh Ly
Ảnh: *Flick*